ISSN 2181-9831

WORLD SOCIAL SCIENCE

SCIENCE OF WORLD

Scientific - practical journal

Ijtimoiy-gumanitar fanlar yo'nalishi

Направление социально-гуманитарных наук

Social-humanitarian sciences

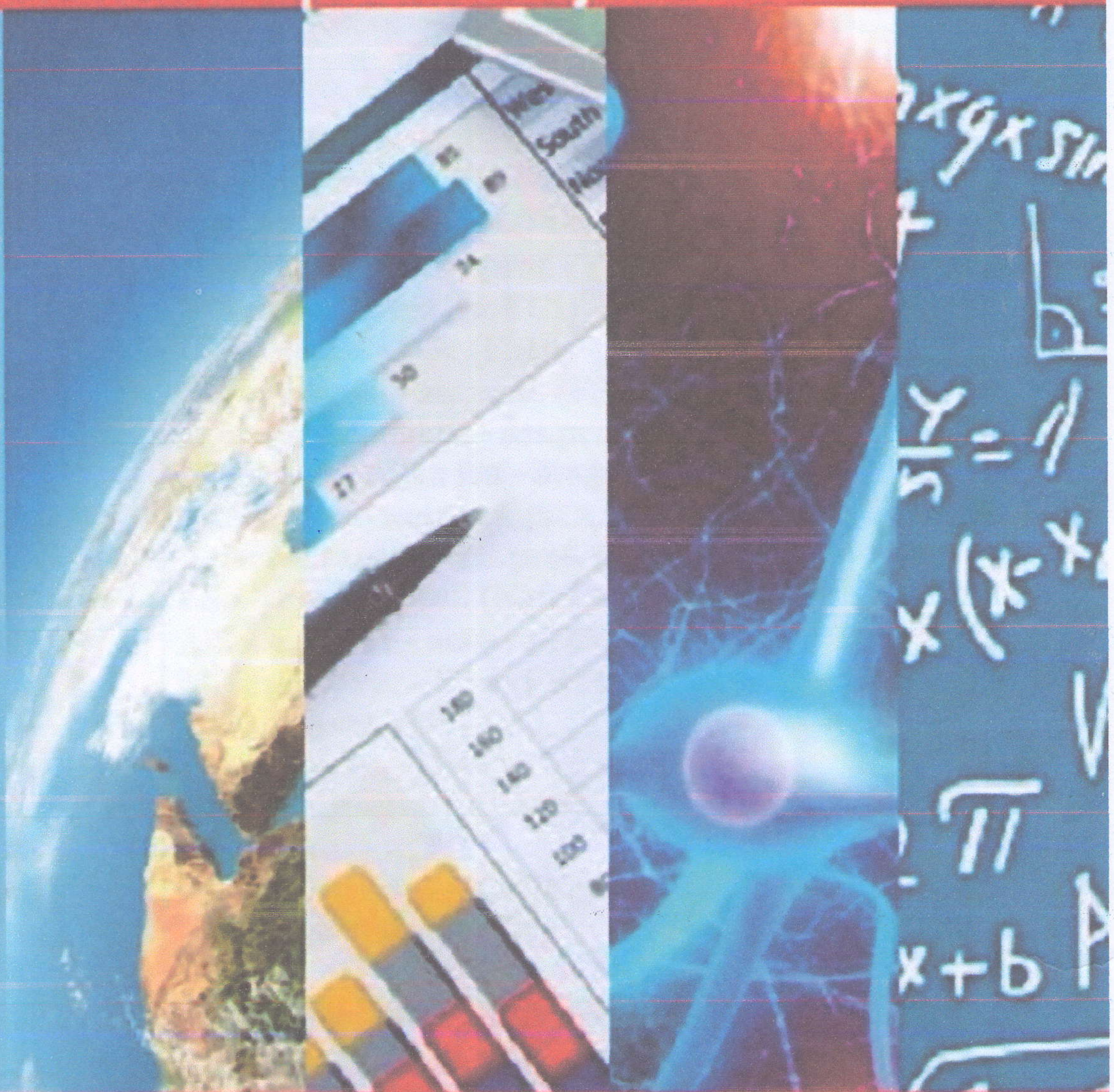

2
2021

10 (OAK)

ISSN 2181-9831

WORLD SOCIAL SCIENCE

Scientific – practical journal

Scientific-practical journal of "Science of world"
Partner:
"Ferghana branch of Tashkent University of Information Technology"

2021 №2(8)	**Head editor:** **F.N.Farxodjonova**
Social-humanitarian sciences **Направление социально-гуманитарных наук** **Ijtimoiy-gumanitar fanlar yo'nalishi**	**Members of the editorial:** **M.Ismoilov- prof. (NamECI)** **I.Ergashev- prof. (NUUz)** **I.Bekmirzayev – prof.(IIA)** **F.Abduraxmonov - prof. (TTI)** **Y.Apaqov- DSc(NamECI)** **M.Mamatov - DSc (FSU)** **D.Normatova - ass.prof. (FSU)** **Z.Abduraxmonova - ass.prof. (NUUz)** **L.Muxammadjonova - ass.prof. (NUUz)** **T.Chariyev - ass.prof. (SCUz)** **A. Normirzayev - ass.prof. (NamECI)** **I.Soliyev - ass.prof. (NamECI)** **A.Soxadaliyev - ass.prof. (NamECI)** **M.Teshaboyev - PhD (FBTUIT)** **D.Nuraliyeva - (FSU)** **N.Atabayeva – (TACI)** **E.Jumaniyozova – (TACI)** **F.Tursunova - (TIF)** **M.Abduhamidov – (NUUz)** **Y.Babajanova – (TACI)** **Responsible editor: U.Karimov**

Remember: Author responsible to the right articles.

© OOO "Science of world", 2021

CONTENT

PEDAGOGICAL SCIENCES	
Н.Абдулазизова. Укувчиларида зарарли одатларга карши иммунитетга эгалик килишни шакллантириш йўллари……	3
Бобоева З., Хусанова М. Талабаларда график саводхонлик, малака ва кўникмаларни таркиб топтиришнинг педагогик асослари……	4
Джалилова Р. Бадиий таълимда инсон коматини чизикли конструктив тасвирлаш……	6
Мансуров М.Т., Раупов Ч.С. Курилиш тизимлари ишончлилик назариясининг асосий терминологик тушунчалари……	8
Сарсенбаева Р. Таълим муассасаларида ўкув машғулотлари жараёнини оптималлаштириш йўллари……	10
Усмонов Ш., Усмонова М. Мактабгача ёшда мулокот маданиятини шакллантиришнинг педагогик-психологик шарт-шароитлари……	12
Yuldasheva G., Norxodjayeva S. Zamonaviy ta'lim tizimida kompyuter grafikasining tutgan o'rni va ahamiyati……	13
Йўлдашева Г., Комилова З. Замонавий таълим тизимига илмий-методологик ёндашиш усуллари……	15
ECONOMICAL AND JURIDICAL SCIENCES	
Ahmadova L. Biz korrupsiyaga qarshimiz……	17
Бабаджанов Т. Тижорат банкларда пластик карточкалар бўйича операциялар хисобини такомиллаштириш……	19
Giyasov SH. O'zbekiston respublikasida ayollar huquqlarini himoya qilishning huquqiy asoslari……	26
Тўлкунов Б. Тижорат банклари мижозларининг кредит тўловига лаёкатлилигини бахолаш амалиётини илғор хориж тажрибаси асосида такомиллаштириш……	27
Умурзаков Ф. Ўзбекистонда пул массасини нонифляцион йўл билан ошириш йўллари……	31
Хайдаров А. Тижорат банклари ликвидлилигини бахолаш ва бошкаришни такомиллаштириш……	33
Шамирзаев А. Тижорат банкларида кредит операциялари хисоби ва уни такомиллаштириш……	38
PHILOSOPHICAL SCIENCES	
Abdullayeva N. Кичик мактаб ёшдаги ўкувчиларда диккатни ривожлантиришнинг психологик хусусиятлари……	45
Оламгиров О. Трасологик экспертизаларни ўтказишдаги хатолар……	47
Paluanova H., G'affarova D. The peculiarities of Shakespearean tragedies……	48
Qayumov B. O'quvchilarni mustaqillik tafakkurini rivojlantirishda huquqiy tarbiya mexanizmi……	50
Содиков Ж. Банк хизматлари бозорида банклар ракобатбардошлигини ошириш……	52
Усмонов Ш. Мансуркабиров А. Шахс баркамоллигида толерантликнинг ўрни……	55
Усмонов Ш., Хамидхонова У. Укувчи ёшларни толерантлик рухида тарбиялаш……	56
Teshayev N. Vatanparavarlik–yuksak ma'naviy-axloqiy fazilat……	58
Yuldashev T. Milliy tatiwliq – Ozbekstan xaliqlari bawrikeńliginiń joqari dárejedegi kórinisi	59
Шарипов А. Жамият маънавий хаётида стратификацион жараёнлар ва ижтимоий хамкорлик гояларининг ўрни……	63
Шокиров М.Р. Экологик маданият – соглом тараккиёт омили……	65
PHILOLOGICAL SCIENCES	
Babajanova Y. Использование проектной методики на уроках английского языка……	67
Niyazova N. The role of grammar skill in communicative-oriented teaching of English language……	68
Nuriddinova M. Some problems of the training English language……	70

VATANPARAVARLIK-YUKSAK MA'NAVIY-AXLOQIY FAZILAT

Teshayev N.N., dotsent
Buxoro davlat universiteti

Yosh avlodning ma'naviyatini shakllantirishda vatanparvarlik tarbiyasi barcha davrlarda ham hal qiluvchi ahamiyat kasb etib kelgan. Mustaqil mamlakatimiz ijtimoiy hayotining turli sohalarida bugungi kunda chuqur o'zgarishlar ro'y berayotganligi, ayniqsa, ma'naviy sohada juda katta imkoniyatlar yaratilganligi quvonarli holdir. Zero, bu sohada bajariladigan ishlar, tadqiq qilishga muhtoj muammolar juda ko'p. Bu dolzarb muammolardan biri, milliy va vatanparvarlik tarbiya masalasidir. Albatta, xalqimizning tarbiya borasidagi yetuk milliy ma'naviyati hamma vaqt umuminsoniy qadriyatlarning tarkibiy qismi bo'lib kelgan.

Shuning uchun ham, o'sib kelayotgan yosh avlod ongida keksa avlod dono tajribasini singdirish, imoniy fazilatlarni shakllantirish va rivojlantirish, Vatan va millat oldidagi burch va mas'uliyatni his qilishga o'rgatish, qonunlarga rioya etish fazilatlarini qaror toptirish dolzarb ahamiyat kasb etmoqda. Chunki Vatanga sodiqlik, vatanparvarlik o'zining qudratli ildizlari bilan oila, avlod-ajdodlarning or-nomusiga chuqur ehtirom bilan qarashga, insonning o'z vijdoni va burchiga sodiqligiga borib taqaladi. O'zbek xalqining yuksak milliy qadriyatlari vatanparvarlik, milliy g'ururni ma'naviy yuksaltirish, jamiyat ravnaqi yo'lidagi qiyinchiliklarni yengib o'tishda yordam beradi. Yurtboshimiz Shavkat Mirziyoyev ta'kidlaganlaridek, "Biz ajdodlarimizning yorqin xotirasini asrab-avaylab, qalbimizda, yuragimizda abadiy saqlaymiz. Bukilmas iroda, fidoyilik va jasorat namunasini amalda namoyon etib, o'z hayotini aziz Vatanimizning har tomonlama ravnaq topishiga bag'ishlagan ustoz va murabbiylarimiz, zamondoshlarimiz bilan biz cheksiz faxrlanamiz"[1].

Biz ana shunday vatanparvar, komil insonlarni tayyorlashga mas'ulmiz. Bugun mamlakatda "sog'lom avlod", "barkamol avlod" va "komil inson" tarbiyasi yo'nalishida amalga oshirilayotgan chora-tadbirlar dasturlarida ham mustaqillikni mustahkamlash, Vatan himoyasi vazifalari o'z ifodasini topgan Vatanimizda demokratik o'zgarishlarni yanada chuqurlashtirish va fuqarolik jamiyati asoslarini rivojlantirish taraqqiyotimizning bosh kaliti hisoblanadi. Ana shunday ulkan vazifa va mas'uliyat xalqimizdan bir tomondan, ma'naviy yangilanish jarayonini to'liq idrok etishni, ikkinchi tomonidan esa, demokratik jamiyat qurish va unga tayanishda barkamol avlod masalasi ushbu mavzuning muhim ahamiyat kasb etishini ko'rsatib turibdi. Hozirgi murakkab va globallashuv zamonda mamlakatimizni turli ichki va tashqi xavflardan asrash, ijtimoiy-iqtisodiy sohalarni modernizatsiya qilish va kuchli fuqarolik jamiyatini barpo etish bilan bog'liq maqsadlarimizga uyg'un va hamohang ravishda hayotning o'zi oldimizga yangidan yangi vazifalarni qo'ymoqda. Bu borada Prezidentimiz Shavkat Mirziyoyevning quyidagi fikrlari diqqatga sazovor: "Ayni vaqtda halol va samarali mehnati, ilmiy-ijodiy yutuqlari, Vatanga sadoqatli xizmati bilan barchaga o'rnak bo'layotgan mard o'g'lonlarimizni qo'llab-quvvatlash va rag'batlantirish davlatimiz va jamiyatimizning e'tibor markazida bo'lishi zarur"[2].

Hozirgi jadal rivojlanish davrida butun jahon hamjamiyati bilan hamnafas bo'lish, dunyoda sodir bo'layotgan voqea-hodisalar, iqtisodiy, siyosiy o'zgarishlar, geopolitik harakatlarni doimiy ravishda nafaqat kuzatib borish, balki o'z ongiga ham singdira olishi, to'g'ri xulosa chiqarish qobiliyatini yuksaltirishi va hayotga o'z o'rnida tatbiq qilishi zamonaviy yetuk shaxs uchun juda muhimdir. Bunda albatta tarbiyalanayotgan yosh kadrlarning puxta egallagan bilimlari, axborot almashish qobiliyati, zamonaviy texnologiyalardan oqilona foydalana olishi jahon mamlakatlari bilan yuz berayotgan voqea-hodisalarni tahlil qilish imkoniyatini beradi. Bunda albatta yoshlarning zamonaviy texnologiyalar yordamida Vatanining rivojlanishiga xizmat qila oladigan eng zarur va unumli axborotlarni ajrata olish qobiliyatiga ega bo'lishi talab etiladi. Buning uchun esa ta'lim davrining ilk yillaridanoq yosh avlodga vatanparvarlik ruhini singdira olish, o'z tug'ilib o'sgan yurtining ravnaqini ko'zlay bilishga o'rgatish, kerak bo'lsa mahalladan, yashab turgan joyidan boshlash maqsadga muvofiq deb hisoblasak mubolag'a bo'lmaydi. Shu sababdan yurtimizda mahallalarga katta e'tibor berilib kelinmoqda.

Ajdodlarimizning Vatan ravnaqi, tinchligi yo'lida amalga oshirgan yurishlari, kindik qoni to'kilgan tuprog'ining har bir qarich yerini saqlab qolish uchun olib borgan kurash va yo'qotishlari, mustaqillikka erishguncha davr mobaynida bosib o'tgan "eng mashaqqatli yo'l"ining asl mohiyatini anglash va shu tariqa o'tmish tarixni o'rganish yosh avlod uchun vatanparvarlik tushunchasini chuqur anglab yetishlarida asosiy omillardan hisoblanadi. Zero, Shavkat Mirziyoyevning "Inson imon-e'tiqodli bo'lsa, yurtiga sodiq bo'lib xizmat qilsa, u haqiqiy vatanparvar bo'ladi"[3] - degan oqilona gaplari ajdodlarimizning o'z ona Vatani ravnaqi uchun mardonavor harakatlari barcha yosh avlodga o'rnak vazifasini o'tab, ular ongida vatanparvarlik tuyg'usini ildiz otishiga xizmat qilib kelmoqda. Ma'lumki, vatanparvarlik dunyodagi eng oliy tuyg'ulardan biridir. Vatanparvar insongina Vatan ravnaqi, xalq farovonligi, yurt tinchligiga xizmat qilishga o'zining hayotini bag'ishlaydi, o'zining ma'naviy kamoloti uchun yuksak mas'uliyatni his etishga, o'z manfaatlarini shu yurt, shu xalq manfaatlari bilan uyg'unlashtirib yashashga da'vat etadi. Darhaqiqat, bularning barchasi vatanparvarlik tuyg'usida namoyon bo'ladi. O'z kindik qoni to'kilgan, ota-bobolari xoki yotgan ona yurtni dunyoga tengsiz, muqaddas Vatan deb biladigan barkamol avlodning maqsad-muddaolari aniq, g'urur va iftixori yuksak bo'ladi. Shuning uchun ham har qaysi fuqaro o'z mamlakatining xalqaro hamjamiyat va badavlat davlatlar qatoriga ko'tarilishidan manfaatdor ekanligini his qilmog'i, tushunib etmog'i lozim.

Hozirgi vaqtda O'zbekistonda amalga oshirilayotgan keng ko'lamli islohotlarning pirovard maqsadi, xalqimizning ana shunday orzu-umidlarini ro'yobga chiqarish, unga har tomonlama munosib turmush sharoitini yaratib berishdan iborat. Bu maqsadga erishishga barcha imkoniyatlar etarli: tabiiy boyliklar, unumdor yerlar, katta iqtisodiy, huquqiy, ilmiy-texnikaviy va ma'naviy salohiyat. Eng asosiysi, bu zaminda ana shu farovon hayotni o'z kuchi va aql-zakovati bilan barpo etishga qodir bo'lgan mehnatsevar va iste'dodli xalq yashaydi. Oldimizda turgan muhim vazifa – ana shu yuksak tushunchalar bilan birga milliy g'oyamizning uzviy, tarkibiy qismlarini tashkil etadigan, komil inson, ijtimoiy hamkorlik, millatlararo totuvlik, dinlararo bag'rikenglik kabi tamoyillarning mazmun-mohiyatini bugungi kunda mamlakatimizda olib borilayotgan ma'naviy-ma'rifiy, ta'lim-tarbiya ishlarini markaziga qo'yish, ularni yangi bosqichga ko'tarish, yosh avlodni har tomonlama mustaqil fikrlaydigan yetuk dunyoqarash egalari qilib tarbiyalash.

Mamlakatimizda amalga oshirilayotgan islohotlar samaradorligi xalqimiz ma'naviyatining tiklanishi, boy tarixiy merosimizning chuqur o'rganilishi, milliy qadriyatlarimizning saqlanishi, madaniyat, san'at rivoji jamiyat tafakkurining o'zgarishi hamda yuksalishi bilan bog'liq. O'z haq-huquqini taniydigan, o'z kuch va imkoniyatlariga tayanadigan har bir masalaga mustaqil yondasha oladigan, ayni zamonda shaxsiy manfaatlarini mamlakat va xalq manfaatlari bilan uyg'un holda ko'radigan, har jihatdan barkamol avlodni tarbiyalash vazifasi mustaqillik yillarida xalqimiz uchun hal qiluvchi masalaga aylangan Vatan, xalq manfaatlari uchun fidokorona kurashuvchi kishigina haqiqiy vatanparvardir.

Haqiqiy vatanparvar inson takabburlikka, faqat o'z manfaatini o'ylovchi shaxs bo'lishga mutlaqo yo'l qo'ymaydi va xalqidan o'z manfaatini ustun qo'ymaydi, hamma vaqt xalq bilan bir jon, bir tan bo'ladi. Agar yoshlar o'z ona-Vatanini sevmasa, unga sadoqat bilan qaramasa, haqiqiy barkamol inson bo'la olmaydi. Ajdodlarimizning yuksak ma'naviyati, vatanparvarligi bizga har jihatdan yuksak ibrat va namunadir. Ularning tarixda ko'rsatgan mislsiz qahramonliklari, hattoki bir hovuch Vatan tuprog'i uchun shirin jonlarini qurbon qilishdek jasoratlari, kelajak avlodlarga meros qilib qoldirgan bebaho ma'naviy-madaniy meroslari, yodgorliklari yosh avloddan ular kabi vatanparvar, yuksak ma'naviyatli bo'lib kamol topishni talab etadi.

Xulosa qilib aytganda, yoshlar Vatan taraqqiyotida muhim ahamiyatga ega dolzarb masalalarni hal qilishda faollik ko'rsatishlari muhimdir. Hozirda uning iqtisodiy mustahkam asosini barpo etishda dolzarb masalalar etilib chiqdiki, bularni hal etishda yoshlarning o'rni nihoyatda kattadir. Bular yangi ish joylarini barpo etish, yangi va yanada yangi mehnat qurollarini yaratish, jamiyat ehtiyoji bilan bog'liq ko'plab mahsulotlarni ishlab chiqish va shu kabi ko'plab dolzarb masalalar bilan bog'liqdir. Yoshlar bu jamiyatning kelajagi, Vatanni taraqqiyoti uchun mehnat qiluvchi juda katta qatlami hisoblanadi. Ularning faol mehnatlari tufayli jamiyatimiz, davlatimiz rivojlanadi va bundan-da ham katta marralarni qo'lga kiritadi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1.Mirziyoyev Sh.M. Erkin va farovon, demokratik O'zbekiston davlatini mard va olijanob xalqimiz bilan birga quramiz. //Xalq so'zi, 2016 yil, 14 dekabr.

2.Prezident Shavkat Mirziyoyevning "Kamolot" yoshlar ijtimoiy harakatining IV qurultoyidagi nutqi. //Xalq so'zi, 2017 yil, 30 iyun;

3.O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Shavkat Mirziyoyevning "Ijtimoiy barqarorlikni ta'minlash, muqaddas dinimizning sofligini asrash – davr talabi" mavzusidagi anjumanda so'zlagan nutqi. //Xalq so'zi, 15 iyun, 2017 yil.

MILLIY TATÍWLÍQ – ÓZBEKSTAN XALÍQLARÍ BAWRÍKEŃLIGINIŃ JOQARÍ DÁREJEDEGI KÓRINISI

Tazabay Yuldashev, magistrant
Berdaq nomidagi Qoraqalpoq davlat universiteti

Аннотация: На данной статьи разработан философский анализ политики по обеспечению мира между народами и укрепление отношения между нациями в Узбекистане.

Ключевые слова: Нация, межнациональное отношение, национальная проблема, толерантность, народ, национальная политика.

Millet hám milletleraraliq qatnasiqlar máselesi siyasiy dunde áhmiyetli orin tutadi. Demokratiyaliq principlerge, milliy hám uliwma insaniyliq qádiriyatlar uyǵinligina tiykarlanǵan milliy siyasat milletke, milliy qatnasiqlarga mámleket rawajlaniwinin ayriqsha sharti sipatinda itibar qaratadi. Hesh bir kópmilletli mámlekette milletleraraliq qatnasiqlardi jolǵa qoymay turip, rawajlaniwǵa erisip bolmaydi. Milletleraraliq jánjeller, álbette, mámleketlerdiń rawajlaniwina soqqi beredi, haldan taydiradi. "Millet" túsinigine aniqlama beriwde hárqiyli kóz-qaraslar bar. Ingliz filosofi Ernest Geldner "milletti" insan jaratqan, ol insan isi hám sananiń jemisi, rus alimi L.Izomiń pikirinshe "milletke tiyislilik insanǵa tuwiliwinan beriledi hám oniń pútin ómiri dawaminda ózgermey qaladi" [5:124]. Ol jinis siyaqli bekkem. Sonin menen birge bul pikirden basqada hárqiyli túsinikler ilgeri súrilmekte. Rus alimi V.A.Tishkovtiń pikirinshe "Millet ilimiy túsinik emes, bul siyasiy uran hám baǵdarlaw usili"[6:52] dep esaplaydi. Buringi Awqam dáwirinde milletke tariyp beriwde klasliq kóz-qaraslar ústin edi.